

Oponentský posudek bakalářské práce Marie-Anny Hamanové *Biografický román v současné české literatuře (Čtení románů Dějiny světla a Básník)*

ÚČLK FF UK v Praze, obor český jazyk a literatura

Cíl práce, její účel a směřování

Práce má dobře zvolené a produktivní téma, u něhož není předem zjevné, k jakým závěrům bude směřovat. Toto téma analyzuje očekávatelným způsobem, tedy obecným vymezením žánrové charakteristiky biografického románu, následným obecným výkladem obou románů a poté analýzou subjektů v každém z románů. Práce je tak přehledně koncipována a vnímatele neznejštuje neočekávatelnými kroky. Zároveň je za tento postup daní fakt, že práce je koncipována tradičně a usazeně; lze si přinejmenším představit, že by oba zvolené romány nebyly analyzovány lineárně ve stylu „druhý po prvním“, ale že by byly pojaty jako jeden materiálový celek, z něhož se odvíjí jak množina shodných rysů, tak i jedinečná řešení v každém z děl. Dalším problematickým postupem je to, že jednotlivé otázky a problémy autorka „vyřeší“ v rámci příslušných kapitol (rysy biografického románu v první, paratextové rysy v druhé) a nepracuje s nimi při interpretaci průběžně, nevyužívá je tedy jako interpretační nástroje, jež by měly stále zůstat ve hře.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Práce se opírá o dnes již značně zastaralou literaturu (Maurois, K. Polák), protože už po řadu desetiletí byl biografický román vnímán jako neproblémový a okrajový žánr, kterému se literární věda nevěnovala jinak než v rámci literární historie; proto se žádná produktivní soudobá literatura nenabízí. V tomto ohledu je záslužné, že Marie-Anna Hamanová usiluje oživit i reflexi žánru, když už zvolení autoři oživilo způsoby využití tohoto tradičního žánru. Zároveň je zjevné, že metodologická východiska ohledně žánrového vymezení žádný výrazně nosný klíč neposkytují. Proto je přirozené, že jádrem práce je až analýza narativních subjektů, která logicky představuje jádro práce a je i nejvýraznějším výkonem autorky. Zde je využita dostatečně široká a nosná škála naratologických kategorií, s jejichž pomocí autorka popisuje rysy obou románů funkčně a přesně. Jako velice produktivní a dobře koncipovanou vnímám především analýzu du-formy v Němcových *Dějínách světla*, v níž autorka práce nabízí koherentní a produktivní interpretaci tohoto rysu včetně jeho sémantických a jiných důsledků. Tyto partie naznačují již směřování do pater samostatného a sebereflekujícího výkladu a jsou největším přínosem práce. I jejich uzavření formou otázky „Kým je vlastně vypravěč, když na světě nemá žádné jiné já než postavu Franze Drtikola?“ (s. 34) je velice povedené nejen rétoricky, ale i z hlediska myšlenkového výkonu.

Vzhledem k tématu práce se nabízí otázka, zda by bývalo nebylo užitečné analýzu obou románů založit i na něčem ze soudobých teorií, jež řeší problematiku reprezentace a vztahu fikce a skutečnosti; pojmy jako kontrafaktuály, fikta či ontologický statut románové postavy vypůjčené z aktuálního světa, by se zde nesporně zužitkovaly. Obdobně by myslím bylo užitečné pro analýzu subjektů doplnit stanzelovské východisko o koncept funkční vypravěče a/nebo postavy (konstrukční, kontrolní, interpretační, akční), jak jej nabídl Lubomír Doležel.

Styl a prezentace

Práce je psaná adekvátním jazykem, není přetížená pojmově a srozumitelně deklaruje, jak autorka přemýšlí a co říká. Řada formulací však má poněkud povrchní

charakter, jsou zjevně vytvářeny narychlo a bez hlubší precizace či smyslu pro nuance. Např. když se hned v úvodu říká, že „Oba autoři obdrželi za svá díla mnoho cen“ (s. 6), ukáže se pak přesným výčtem, že každý z nich obdržel ceny dvě (zbylá ocenění nejsou cenami), což myslím s výrazem „mnoho“ nekoresponduje. Obdobně když hned poté autorka klade otázku hranice mezi pravdou a fikcí a odpovídá na ni: „Existují snad jen dvě osoby, které by toho byly schopné: autor románu a historická osobnost, o které biografický román pojednává.“ (s. 6). Ani autor si přece nemůže být jistý, co přesně je pravdou a co fikcí, nedělá kritickou analýzu pramenů a naopak pracuje s kategorií možného, byť fakticky nedoložitelného. A ostatně ani historická osobnost sama už po letech nemusí být schopna tuto hranice přesně dodržovat.

Práci poněkud škodí i chyby v názvech a jménech osob: „*Aspects de la biographie*“ (s. 12); „monografie *Zděněk Nejedlý*“ (s. 15), stejně jako stylizační prohřešky typu „Je nutno podotknout, že rozsah vypravěčské vševědoucnosti v románu není rozsáhlý.“ (s. 31). Na několika místech se autorka nechá unést vykladačským zápalem a zapomene na respektování terminologické náplně slov, která volí: Když expresivně hodnotí komentáře vypravěče z Reinerova románu *Básník* označí jako „komické“, dovolává se obecného a vágního významu tohoto slova, ale jen stěží by myslím mohla argumentačně doložit, že je zde vytvářen efekt komična tak, jak jej třeba v *Teorii komiky* charakterizuje Vladimír Borecký. Totéž lze říci i o následném hodnocení autorky, založeném na výrazu „trapně“: Zatímco v běžné komunikaci tomu výrazu víceméně v jeho vágnosti rozumíme díky ochotě vyjít vstříc tomu, co jím nejspíš jeho uživatel chce říci, v odborném textu by tento výraz neměl mít rozhodně hodnotící charakter, protože pokud něco „trapně působí“, může to být i cílený efekt trapnost vyvolat a vnímatelovy emoce tím aktualizovat.

Práci také nesvědčí, že některé pasáže se ve víceméně stejné slovní stylizaci opakují, ať už jde o zmínky o André Mauroisovi a Karlu Polákovi jako o autoritách věnujících se žánru biografického románu, nebo o několikeré upozorňování, že du-forma není v Němcově románu *Dějiny světla* využívána důsledně a vždy.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Zatímco první a druhá kapitola jsou vsutku letmé a problematiku zdaleka nevyčerpávají, analýza subjektů ve třetí kapitole je nosná, produktivní a relativně velice komplexní. Je myslím škoda, že autorka nechala ony první děv kapitoly jen v provedení jakýchsi povinných cviků, protože hlavní část práce svědčí o tom, že by jistě dokázala i tyto pasáže napsat zajímavěji a produktivněji.

Celkově práci hodnotím jako zcela adekvátní žánru bakalářské práce a plnící funkce, jež má tento typ práce realizovat, tedy schopnost materiál adekvátně popsat a prokázat schopnost využívat literárněvědné nástroje. Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení známkou **velmi dobře**, pochopitelně v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze dne 1. 6. 2017

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.